

ARTICOLE

ESTE PARLAMENTUL EUROPEAN EGALUL CONSILIULUI UNIUNII EUROPENE ÎN URMA TRATATULUI DE LA LISABONA?

Carmen LAZĂR*

Résumé. *Est-ce le Parlement Européen l'égal du Conseil de l'Union Européenne suite au Traité de Lisbonne?* De toutes les institutions de l'Union Européenne le Parlement est celui qui a souffert les plus nombreux changements, dans le sens d'une augmentation de ses attributions. D'une Assemblée dont les membres étaient délégués par les parlements nationaux et qui n'avait que des pouvoirs consultatifs on est passé à une Assemblée élue par suffrage universel direct par les citoyens des Etats membres, puis au Parlement Européen, et les attributions se sont multipliées et étendues aux domaines dans lesquels elles n'existaient pas, à la consultation s'ajoutant la participation à l'adoption du budget, l'avis conform devenu aujourd'hui approbation, la codécision devenue aujourd'hui procédure législative ordinaire, ainsi que les procédures législatives spéciales dans lesquelles le Parlement décide seul. Aussi, le Parlement est impliqué sous la forme de la consultation ou de l'approbation dans la procédure de la conclusion des accords internationaux de l'Union. Enfin, Le Parlement est impliqué dans la procédure de la révision normale des traités de l'Union, dans diverses procédures de révision simplifiées de ceux-ci, dans la procédure d'adhésion de nouveaux Etats et dans la procédure de retrait de l'Union d'un Etat membre.

Mots clé: *Parlement Européen, Conseil de l'Union Européenne, consultation, avis conforme, approbation, codecision, procédure législative ordinaire, procédures législatives spéciales, accords internationaux, révision normale, révisions simplifiées, retrait, adhésion*

Cuvinte cheie: *Parlament European, Consiliul Uniunii Europene, consultare, aviz conform, aprobare, codecizie, procedură legislativă ordinară, proceduri legislative speciale, acorduri internaționale, revizuire normală, revizuirii simplificate, retragere, aderare*

Dintre toate instituțiile Uniunii Europene Parlamentul a suferit cele mai multe schimbări, toate de altfel în sens pozitiv, adică în cel al îmbunătățirii componenței sale și al creșterii atribuțiilor sale, în scopul acoperirii a ceea ce a fost și continuă să fie numit "deficitul democratic" al Uniunii. În cele ce urmează vom trata, după un scurt istoric al instituției, problema atribuțiilor Parlamentului, mai precis vom ridica întrebarea dacă la ora actuală Parlamentul este egalul Consiliului Uniunii, fără a avea pretenția de

a da un răspuns în acest sens. Pe baza informațiilor oferite de noi cititorul își va da, eventual, singur răspunsul, deși convingerea noastră este că un răspuns cert, absolut, într-un sens sau altul, este de fapt imposibil.

I. Scurt istoric

Parlamentul se numea la începuturile sale, adică la momentul creării Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, în 1952, Adunare comună și era compus din delegați ai parlamentelor naționale, deși tratatul Comunității prevedea și posibilitatea alegerii lui prin vot universal direct după procedura electorală a fiecărui stat; rolul său era consultativ – exceptând procedura simplificată de revizuire a tratatului, în care își dădea aprobarea - și de control politic asupra celorlalte instituții comunitare, cu dreptul de a demite Înalta Autoritate (viitoarea Comisie) prin moțiuni de cenzură, deși nu participa în niciun fel la numirea membrilor ei, nici la cea a membrilor celorlalte instituții. Tratatul de instituire a Comunității Economice Europene și Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice, ambele din 1957 și intrate în vigoare în 1958, creau tot o Adunare, cu același rol și componență ca în prima Comunitate, cu precizarea însă că consultarea sa se aplica și în procedura normală de revizuire a tratatelor; în plus, cele două tratate prevedeau obiectivul alegerii membrilor Adunării prin vot universal direct, după o procedură electorală uniformă pentru toate statele, pe baza unui proiect ce urma să fie elaborat de Adunarea însăși, iar Convenția anexată la tratate prevedea, printre altele, o Adunare unică pentru cele trei Comunități. În paralel cu aceste două tratate Adunarea și-a atribuit singură denumirea de Adunare parlamentară, pentru ca mai apoi, în 1962, să o ia pe cea de Parlament European, mai corespunzătoare atribuțiilor din acel moment.

Prin Tratatul din 1970 (intrat în vigoare în 1971) care modifică unele dispoziții bugetare Adunarea este implicată în procedura adoptării bugetului, dobândind dreptul de a propune modificări oricăror cheltuieli, obligatorii sau nu; ultimul cuvânt însă aparține Consiliului. Tratatul din 1975 (intrat în vigoare în 1977) care modifică unele dispoziții financiare face încă un pas înainte și acordă Adunării dreptul de a aduce amendamente cheltuielilor neobligatorii - ultimul cuvânt în privința lor aparținându-i – și dreptul formal de adoptare a bugetului¹.

Prin Decizia din 1976 (intrată în vigoare în 1978) a reprezentanților statelor membre reuniți în Consiliu² s-a stabilit alegerea membrilor Adunării prin vot universal direct, fără a se reuși însă și adoptarea unei proceduri electorale uniforme, astfel că alegerile urmau să se desfășoare pe baza procedurilor electorale naționale. Primele alegeri de acest fel au avut loc în 1979. Adunarea devenea astfel prima instituție cu adevărat democratică și, deci, legitimă a Comunităților³.

Actul Unic European din 1986 (intrat în vigoare în 1987), alt tratat modificator al celor fondatoare, consacră denumirea de Parlament European și introduce, numai pentru Comunitatea Economică Europeană, procedura de cooperare și cea de aviz conform (inclusiv la aderarea unui nou stat) ca forme mai puternice de asociere a Parlamentului la procesul decizional. Cooperarea putea fi asimilată unui veto suspensiv, deoarece poziția negativă a Parlamentului privind un proiect de act legislativ necesita unanimitatea în Consiliu; acesta avea, deci, ultimul cuvânt dar nu și-l putea impune cu ușurință peste voința Parlamentului. Cooperarea se situa ca forță juridică între consultare și avizul conform. Acesta din urmă presupune că decizia nu poate fi luată dacă poziția Parlamentului este negativă, ceea ce îl asimilează unui veto decisiv; Consiliul nu poate decide fără aprobarea Parlamentului.

Tratatul asupra Uniunii Europene sau Tratatul de la Maastricht din 1992 (intrat în vigoare în 1993) aduce schimbări importante pentru Parlament. Astfel, președintele Comisiei este desemnat de guvernele statelor membre cu consultarea Parlamentului și întreaga Comisie trebuie aprobată de Parlament înainte de a fi numită tot de guverne; se realizează astfel corelarea între participarea Parlamentului la numirea Comisiei și posibilitatea de a pune capăt mandatului ei prin moțiuni de cenzură. În fosta Comunitate Economică Europeană, devenită prin acest tratat Comunitatea Europeană, este lărgită sfera avizului conform al Parlamentului și se introduce procedura de codecizie, prin aceasta din urmă un act legislativ fiind adoptat în comun de către Consiliu și Parlament. Apare Mediatorul european – asemănător Ombudsmanului din unele state și Avocatului Poporului de la noi -, persoană fizică independentă numită de Parlament pentru investigarea cazurilor de abuz sau neglijență în activitatea instituțiilor și organelor Uniunii; statutul și condițiile generale de exercitare a mandatului său sunt stabilite de Parlament. În completarea prevederilor menționate Tratatul de la Amsterdam din 1997 (intrat în vigoare în 1999) înlocuiește consultarea Parlamentului la desemnarea președintelui Comisiei cu aprobarea lui, simplifică procedura de codecizie și suprimă procedura de cooperare (cu o singură excepție), domeniile de aplicare a acesteia fiind transferate procedurii de codecizie. Tratatul de la Nisa din 2002 (intrat în vigoare în 2003). Tratatul de la Nisa nu aduce mari inovații pentru Parlament, în afara faptului că suprimă și cazul rămas în sfera procedurii de cooperare și simplifică mai mult procedura de codecizie. Ceea ce este însă demn de remarcat este faptul că în 2000, în paralel cu semnarea Tratatului de la Nisa, Parlamentul a adoptat împreună cu Consiliul și Comisia Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene, acord interinstituțional căruia nu i s-a recunoscut valoare juridică de către instanțele Uniunii⁴; prin acest document Parlamentul își afirmă angajamentul ferm față de respectarea drepturilor omului în activitatea sa de legiferare.

Tratatul ce instituie o Constituție pentru Europa din 2004, numit și Tratatul constituțional, nu a mai intrat niciodată în vigoare, fiind abandonat definitiv după respingerea sa în urma referendumurilor din Franța și Irlanda. Ar fi prezentat un interes pur istoric să arătăm cea anume aduce el nou pentru Parlament. Dar, deoarece prevederile sale în această privință au fost preluate integral de Tratatul de la Lisabona, un asemenea demers nu-și mai are sensul, în partea a II-a a studiului urmând oricum să prezentăm situația actuală, creată de ultimul (deocamdată) tratat modificator.

II. Statutul Parlamentului European la ora actuală

Când vorbim despre eventuala egalitate a Parlamentului cu Consiliul, ne referim la cazurile în care el decide singur - proceduri legislative speciale -, la cele în care el decide împreună cu Consiliul - procedura legislativă ordinară, procedura bugetară⁵ și unele proceduri de revizuire simplificată a tratatelor - și la cele în care el își dă aprobarea la deciziile adoptate de Consiliu - proceduri legislative speciale (inclusiv cea de încheiere a acordurilor internaționale ale Uniunii), procedura de revizuire normală a tratatelor (în una din variantele ei), unele proceduri de revizuire simplificată a tratatelor, alte cazuri⁶. Aceasta deoarece consultarea și extensiunea ei - concertarea - presupun un aviz facultativ, de care Consiliul nu este obligat să țină cont.

Principalul mijloc prin care se exprimă poziția egală a Parlamentului cu Consiliul este procedura legislativă ordinară, adică adoptarea unui act juridic de orice tip (regulament, directivă, decizie), pe baza tratatelor, de către Parlament și Consiliu împreună. Nu este locul să descriem aici desfășurarea procedurii; vom spune doar că în toate fazele ei (cele două lecturi de dinaintea concilierii, concilierea și cea de-a treia lectură) cele două instituții se află pe picior de egalitate, niciuna neputând face ca actul să fie adoptat peste voința celeilalte. Este adevărat că nepronunțarea Parlamentului echivalează întotdeauna cu o aprobare, în timp ce Consiliul trebuie întotdeauna să se pronunțe în mod expres, de unde ar putea să pară că cel din urmă are o ușoară superioritate în fața primului; dar, lăsând la o parte faptul că nimic nu împiedică Parlamentul să-și exprime expres poziția, punând astfel capăt unei prezumții de aprobare, aceasta nu este decât o consecință a faptului că cel sesizat primul cu o inițiativă legislativă este totdeauna Consiliul, de aceea nepronunțarea lui nu poate produce efecte. În mod similar, pe plan național, în sistemele parlamentare bicamerale, una din camere este sesizată prima (fie la alegerea inițiatorului, fie în ordinea prevăzută de Constituție), dar nimeni n-a afirmat vreodată că acea cameră îi este superioară celeilalte; mai mult chiar, în sistemul românesc camera decizională, deci cea care îi este realmente superioară celeilalte într-un caz concret, este sesizată a doua, nu prima!

La ora actuală, procedura legislativă ordinară a devenit regula în luarea deciziilor în cadrul Uniunii, cele mai multe domenii căzând în sfera ei; în schimb, în cadrul Comunității Europene a Energiei Atomice cazurile în care se aplică această procedură sunt puține⁷.

Procedura bugetară presupune concursul Consiliului și Parlamentului, în linii mari modul ei de desfășurare fiind de altfel similar celui de la procedura legislativă ordinară. Totuși, ea prezintă particularități care ne îndreptățesc să considerăm că Parlamentul a dobândit o ușoară superioritate față de Consiliu și că, deci, bugetul este mai degrabă rezultatul voinței Parlamentului decât al acordului de voință al ambelor instituții. Astfel, a fost suprimată distincția între cheltuieli obligatorii⁸ – pentru care Consiliul avea ultimul cuvânt – și cheltuieli neobligatorii⁹ – pentru care Parlamentul avea ultimul cuvânt; faza concilierii este declanșată de refuzul Consiliului de a accepta amendamentele aduse de Parlament la poziția primului din faza anterioară, ceea ce demonstrează că Parlamentul nu poate fi obligat să accepte varianta Consiliului; după faza concilierii, dacă Consiliul respinge proiectul comun în timp ce Parlamentul îl aprobă în mod expres, acesta din urmă își poate reconfirma total sau inițial amendamentele anterioare, adoptând bugetul în funcție de aceasta; mai mult chiar, și formal bugetul este – și era și anterior Tratatului de la Lisabona - cuprins într-o decizie a Parlamentului, el nefigurând deci ca act comun al celor două instituții. Pe de altă parte, deși bugetul trebuie să respecte cadrul financiar plurianual, acesta este adoptat prin regulament al Consiliului dar cu aprobarea Parlamentului.

În ceea ce privește procedurile legislative speciale¹⁰, atât Parlamentul cât și Consiliul pot adopta acte legislative. Dar este de remarcat că: procedurile în care Parlamentul este singurul autor al unui act legislativ nu există în cadrul Comunității Europene a Energiei Atomice iar în cadrul Uniunii numărul lor este semnificativ mai mic decât cel în care Consiliul decide singur (mai precis trei!); în aceste cazuri actele adoptate nu reglementează de fapt relații sociale¹¹; în timp ce în cazurile în care Consiliul decide singur nu se cere întotdeauna aprobarea Parlamentului, acesta putând fi doar consultat¹², Parlamentul are întotdeauna nevoie de aprobarea Consiliului și chiar de a Comisiei!¹³

În privința procedurii de încheiere a acordurilor internaționale ale Uniunii și Comunității Europene a Energiei Atomice – care este tot o procedură legislativă specială, deoarece actele de încheiere a acordurilor sunt formal tot acte legislative - trebuie de asemenea să facem o distincție între aceste două organizații. Astfel, în cadrul Uniunii Parlamentul este chemat să-și dea aprobarea la unele acorduri¹⁴, dar cele mai multe necesită doar consultarea sa. În schimb, în cadrul Comunității acordurile sunt de regulă încheiate de Comisie, cu aprobarea Consiliului sau doar cu informarea lui, prin excepție acordurile de asociere sunt încheiate de Consiliu cu consultarea Parlamentului; deci, aici rolul Parlamentului este redus atât cantitativ cât și calitativ.

În ceea ce privește procedura normală de revizuire a tratatelor, comună atât Uniunii cât și Comunității Europene a Energiei Atomice, Parlamentul trebuie să-și dea aprobarea în cazul în care Consiliul European decide să nu convoace o Convenție în prealabil întrunirii Conferinței reprezentanților guvernelor statelor membre; dacă, din contră, Consiliul European decide convocarea unei Convenții, Parlamentul este doar consultat. Această diferență se explică probabil prin faptul că întrunirea unei Convenții este de mare importanță pentru Parlament, ea cuprinzând și reprezentanți ai acestuia.

În cadrul unor proceduri simplificate de revizuire¹⁵ Parlamentul este implicat fie prin aprobarea deciziilor Consiliului sau ale Consiliului European, fie prin participarea la luarea deciziei împreună cu Consiliul. Astfel, cazurile în care Parlamentul trebuie să-și dea aprobarea sunt: autorizarea de către Consiliul European a folosirii majorității calificate în Consiliu în cazuri în care se aplică unanimitatea; autorizarea de către Consiliul European a folosirii procedurii legislative ordinare în cazuri în care se aplică o procedură specială având ca unic decident Consiliul; completarea de către Consiliu a drepturilor cetățenilor Uniunii; adoptarea de către Consiliu a unei proceduri electorale uniforme pentru alegerea Parlamentului; stabilirea de către Consiliu a mijloacelor de atingere a obiectivelor stabilite de tratate, dacă acestea nu le prevăd. Cazurile în care Parlamentul decide împreună cu Consiliul sunt: stabilirea măsurilor de facilitare a liberei circulații a cetățenilor Uniunii, dacă tratatele nu le prevăd¹⁶; modificarea sub unele aspecte a Statutului Sistemului European al Băncilor Centrale și Băncii Centrale Europene; modificarea Statutului Curții de Justiție a Uniunii Europene sub aspectul creării de alte instanțe specializate auxiliare ale Tribunalului

În procedura de aderare a unui stat terț la Uniune Parlamentul este chemat să-și dea aprobarea la decizia Consiliului de admitere a respectivului stat, decizie prin care se constată că acesta îndeplinește condițiile de admisibilitate prevăzute de tratate. În schimb, aprobarea Parlamentului nu mai e cerută și la semnarea tratatului de aderare, care are loc la finalizarea negocierilor, ulterior adoptării deciziei de admitere; aceasta este normal, procesul de adoptare a tratatului fiind integral interguvernamental.

În schimb, în procedura de retragere a unui stat membru din Uniune, dat fiind că nu mai există o decizie prealabilă acordului de retragere și că procesul nu mai e interguvernamental, acordul fiind încheiat între Uniune și statul doritor și nu între state, aprobarea Parlamentului vizează acordul însuși, deci conținutul lui.

Nu putem încheiat fără a aminti de domeniul politicii externe și de securitate comune, domeniu cu un regim juridic aparte. Anterior Tratatului de la Lisabona el a constituit pilonul II al Uniunii, pilon interguvernamental, și și-a păstrat și actualmente acest caracter. Conform Tratatului asupra Uniunii Europene – unul din cele două tratate care stau la baza Uniunii - în acest domeniu nu se adoptă acte legislative¹⁷, nu se poate proceda la armonizarea reglementărilor naționale iar competența Curții de

Justiție a Uniunii este limitată la două cazuri¹⁸. Rolul Parlamentului este foarte redus, fiind limitat la consultarea – în puține cazuri, de altfel – și la informarea lui, precum și la adresarea de întrebări și de recomandări către Consiliu și către Înalțul Reprezentant pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate.

III. Concluzii

Ce concluzie cu privire la eventuala egalitate a Parlamentului cu Consiliul permit să se tragă cele spuse mai sus? Este greu de zis, dat fiind că atribuțiile Parlamentului sunt atât de variate, atât cantitativ cât și calitativ. Se poate însă afirma fără teama de a greși că Parlamentul a făcut progrese spectaculoase și că, dacă nu este perfect egal cu Consiliul, este aproape egal cu acesta. Așa cum preconizau și preconizează unii, Parlamentul și Consiliul ar putea forma un legislativ bicameral, ca în statele federale, primul fiind camera populară și reprezentând cetățenii iar al doilea fiind camera componentelor federației și reprezentând aceste componente. Deși ideea unei Uniuni-stat federal nu pare realizabilă în viitorul apropiat, ideea unui legislativ bicameral este perfect realizabilă – chiar în lipsa realizării primei idei - deoarece situația actuală se apropie de așa ceva.

* Conf.univ. UBB Cluj-Napoca; crmnlazar@yahoo.fr.

¹ aceasta înseamnă că, deși bugetul este rezultatul acordului de voință al Consiliului și Parlamentului, el este conținut într-o decizie a acestuia din urmă

² o astfel de decizie nu se confundă cu o decizie a Consiliului, deși îmbracă forma ei și uneori este adoptată după aceeași procedură și este publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene; într-adevăr, avem de-a face cu reuniuni diplomatice în cadrul Consiliului ale reprezentanților statelor iar deciziile lor sunt de fapt convenții în formă simplificată între state (creație a practicii; a se vedea J. Boulouis, "Droit institutionnel de l'Union Européenne", Ed. Montchrestien, Paris, 1995, p.217; J. Rideau, "Droit institutionnel de l'Union et des Communautés Européennes", LGDJ, Paris, 1999, p.232-233); deși, având în vedere natura lor, ele aparțin dreptului internațional public, sunt considerate ca făcând parte din *acquis*-ul Uniunii dat fiind că sunt adoptate pentru atingerea unor obiective ale tratatelor și cu participarea tuturor statelor membre; problema apare atunci când, de exemplu, sunt adoptate pentru revizuirea simplificată a tratatelor, ca în cazul menționat, deși tratatele prevăd adoptarea unei decizii a Consiliului, deoarece procedurile de revizuire prevăzute de tratate sunt obligatorii (a se vedea hot. C.J. "Defrenne I" 43/75 din 8.04.1976, publicată pe site-ul http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7045/; hot. C.J. "Bulk Oil" 174/84 din 18.02.1986, idem; J.P. Jacqué, "Droit institutionnel de l'Union Européenne", Dalloz, Paris, 2009, p.525-526; în sensul că statele rămân suverane să modifice tratatele de bază pe alte căi decât cele prevăzute, dacă ele corespund acordului lor de voință, a se vedea J. Rideau, op.cit., p.112; în J.H.H. Weiler, "Constituția Europei", Ed. Polirom, Iași, 2009, p.142; G. Isaac, "Droit communautaire général", Ed. Armand Colin, Paris, 2001, p.126; Manin, Ph., "Les Communautés Européennes, l'Union Européenne", Ed. Pedone, Paris, 1998, p.56)

³ adunarea reprezenta, în formula utilizată de tratatele de atunci, popoarele statelor membre; actualmente se prevede că Parlamentul reprezintă cetățenii Uniunii; oricum, nu putea și nu poate fi vorba de un popor sau de o națiune europeană, adică de un *demos* european, care nu există (a se vedea

- D. Gabor, I. Bălan, "Suveranitate națională și integrare europeană: va fi Uniunea Europeană prototipul noului stat post-modern?" în volumul "Suveranitate națională și integrare europeană", Iași, Editura Polirom, 2002, p.354-357; J. Nergelius, "The constitutional dilemma of the European Union", Europa Law Publishing, Groningen, 2009, p.24; acest ultim autor, care îi citează și pe alții, arăta însă că *demos*-ul specific poate fi și civico-politic, nu neapărat etno-cultural, a se vedea p.23-25, 33, 101, 103-105); diferența între formulările menționate ar putea fi considerată o încercare de a institui, pentru viitor, o cetățenie europeană independentă de cea națională, între Uniune și cetățenii săi creându-se legături directe, fără intermedierea statelor membre (a se vedea M.-F. Pop, "Noile valențe ale cetățeniei europene după Tratatul de la Lisabona: importanța Cartei drepturilor fundamentale", în S. Gherghina ș.a., volumul "Tratatul de la Lisabona: UE către reformă instituțională și consens", Ed. Dacia, Cluj-Napoca, p.255)
- ⁴ hot. T.P.I. "max.mobil/Comisie" 54/99 din 30.01.2002, publicată pe site-ul menționat anterior; dec. T.P.I. "Westdeutsche Landesbank Girozentrale/Comisie" 228 și 233/99 din 6.03.2003, idem; hot. C.J. "Runevic-Vardyn și Vardyn" 391/09 din 2.05.2011, idem; hot. C.J. "Parlament/Consiliu" 540/03 din 27.06.2006, idem; hot. C.J. "Unibet" 432/05 din 13.03.2007, idem; hot. C.J. "Dynamic Medien" 244/06 din 14.02.2008, idem; în toate aceste hotărâri instanțele fac referire la dispozițiile Cartei ca la principii generale ale dreptului, nu ca la un document care este izvor de drept prin el însuși, întocmai ca în cazul C.E.D.O.
- ⁵ deși procedura bugetară este considerată de tratate tot o procedură specială, am menționat-o separat deoarece prezintă particularitatea că atât Consiliul cât și Parlamentul își dau concursul la adoptarea bugetului într-un mod similar celui de la procedura legislativă ordinară; pe de altă parte, ea prezintă în modul de desfășurare particularități și față de aceasta din urmă
- ⁶ de exemplu, autorizarea unei cooperări consolidate într-un domeniu supus procedurii legislative ordinare; constatarea că într-un stat există un risc clar de încălcare a drepturilor omului; constatarea că într-un stat s-au produs astfel de încălcări în mod masiv și persistent; actele adoptate în aceste cazuri nu pot fi considerate legislative (deoarece nu reglementează nimic), deci nici procedurile de adoptare a lor nu sunt legislative
- ⁷ de altfel ele nici nu sunt specifice Comunității ci sunt comune celor două organizații, având ca obiect statutul funcționarilor, actele financiare referitoare la buget, aspecte din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene
- ⁸ adică impuse de tratate
- ⁹ adică neimpuse de tratate
- ¹⁰ Tratatul asupra funcționării Uniunii Europene folosește pluralul, nu singularul, deoarece, exceptând faptul că organul decizional este Parlamentul sau Consiliul iar cealaltă instituție este asociată prin consultare sau aprobare, restul elementelor pot diferi (de exemplu inițiatorul, alte organe consultate sau implicate în alt fel, modul de desfășurare etc.).
- ¹¹ este vorba de statutul și condițiile de exercitare a mandatului membrilor săi, de statutul și condițiile de exercitare a mandatului Mediatorului și de condițiile exercitării dreptului de anchetă de către comisia de anchetă a Parlamentului; deci, actele adoptate nu au impact asupra vieții sociale
- ¹² în Comunitatea Europeană a Energiei Atomice nu există de altfel decât varianta consultării
- ¹³ în cel de-al treilea caz menționat la nota 11
- ¹⁴ aceste acorduri sunt: acordul de aderare a Uniunii la Convenția Europeană a Drepturilor Omului; acordurile de asociere; acordurile care introduc proceduri de cooperare; acorduri încheiate în domenii în care se aplică procedura legislativă ordinară sau o procedură legislativă specială în care se cere aprobarea Parlamentului; acordurile cu consecințe financiare importante

- ¹⁵ menționăm că le-am inclus în aceste proceduri nu numai pe cele numite astfel de Tratatul asupra Uniunii Europene și de Tratatul asupra funcționării Uniunii Europene (de fapt introduse de Tratatul de la Lisabona), ci și pe cele pe care tratatele le numesc proceduri legislative ordinare; aceasta deoarece, în primul rând, este vorba de modificări ale tratatelor, iar în al doilea rând unele decizii în acest sens sunt supuse aprobării statelor membre; or, nu se poate concepe teoretic ca modificarea actului constituțional să se facă prin acte inferioare ca forță juridică și nu se poate concepe, din punctul de vedere al dreptului Uniunii, ca actele de drept derivat să fie supuse aprobării statelor; dealtfel anterior Tratatului de la Lisabona doctrina de drept comunitar le considera astfel și le includea în dreptul primar, nu în cel derivat (a se vedea J.P. Jacqué, op.cit., p.514 și p.525); aceasta calificare nu schimbă însă considerațiile legate de intensitatea implicării Parlamentului în procesul decizional
- ¹⁶ acesta este de fapt o dispoziție particulară a celei menționate anterior
- ¹⁷ actele adoptate aici sunt acte *sui generis*, toate purtând denumirea generică de "decizii" urmată de un alt calificativ
- ¹⁸ acestea sunt: măsurile restrictive față de particulari, ele putând fi atacate cu acțiune în anulare; punerea în aplicare a politicii externe și de securitate nu poate afecta procedurile și atribuțiile instituțiilor din celelalte domenii de competență ale Uniunii, după cum nici punerea în aplicare a celorlalte politici nu poate afecta procedurile și atribuțiile instituțiilor din cadrul politicii externe și de securitate, controlul judiciar al Curții limitându-se la verificarea respectării acestei prevederi